

Asia: VN/10321/2021

Lausuntopyyntö ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi Helmi-elinympäristöohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi Helmi-elinympäristöohjelmasta

Lähes puolet Suomen luontotyypeistä ja 12 % Suomen lajeista on uhanalaisia.

Helmi-elinympäristöohjelman päätavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa mm suojelemalla, kunnostamalla ja ennallistamalla soita, lintuvesiä, perinnebiotooppeja, metsiä, pienvesiä ja rantaluontoa. Ohjelman toteuttamiseksi esitetään 40 eri toimenpidettä.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää hyvänä sitä, että Helmi elinympäristöohjelma on laadittu laajassa ministeriöiden välisessä yhteistyössä ja että Helmi -otsikon alla on syntynyt hyvää yhteistyötä myös kuntien, järjestöjen, muiden viranomaistahojen ja maanomistajien välillä luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi sekä uusien suojelukeinojen kehittämiseksi. Luonnon monimuotoisuus tulee huomioida kaikessa toiminnassa ja sen ylläpito on kaikkien vastuulla.

Helmi alueita on ohjelman mukaan tarkoitus perustaa 30-50, alueet voivat koostua erillisistä ja myös yksityisten omistamista maista, näille alueille tehdään hoitosuunnitelmat ja kohdistetaan ennallistamistoimia.

Etelä-Savon maakuntaliitossa ollaan erityisen tyytyväisiä siihen, että luonnonsuojeluvaroja voidaan kohdistaa Helmi-ohjelman mukaisesti myös ennallistamiseen. Kohteiden ennallistaminen tuo työtä, parantaa ympäristön tilaa sekä virkistys- ja luontomatkailumahdollisuuksia. Kun paikalliset maanomistajat, yhdistykset ja muut toimijat osallistuvat kunnostamistyöhön, niin hankkeille saadaan

parempi hyväksyntä ja vaikuttavuus. Paikallisia tahoja on hyvä kuulla jo Helmi alueiden suunnittelu- ja valintavaiheessa.

Etelä-Savon maakuntaliitto kannattaa sitä, että Helmi -ohjelmaa toteuttamaan ehdotetaan alueellisten yhteistyöryhmien perustamista. Etelä-Savon maakuntaliitto on mielellään mukana alueellisessa yhteistyöryhmässä ja voi edesauttaa Helmi -ohjelman tavoitteiden toteutumista mm. maakuntakaavoituksen ja aluekehittämisen keinoin.

Etelä-Savon maakuntaliitto on myös käynnistämässä maankunnan

sini-viherrakenneselvityksen laatimista, jonka laadintatyötä voi hyödyntää myös mm. Helmi-alueiden perustamisessa. Vaikka Helmi-alueita perustetaan alueellisiin monimuotoisuuskeskittyymiin, on tärkeää että niiden perustaminen tapahtuu yhteisymmärryksessä ja yhteistyössä maanomistajien kanssa. On myös tärkeää, että luonnon monimuotoisuuden rinnalla parannetaan paikallisia virkistysalueita ja luontomatkailun edellytyksiä.

Helmi -ohjelmalla on tarkoitus toteuttaa loputkin soidensuojelun täydennysohjelman kohteista sekä maakuntakaavojen maakunnallisesti arvokkaat soidensuojelualuevaraukset. Osa maakuntakaavojen soidensuojelualuevarauksista on Etelä-Savossa odottanut toteutusta kaavoissa jo lähes parikymmentä vuotta, joten määrärahojen osoittaminen tähän on aiheellista.

Arvokkaita lintuvesiä ja pienvesiä on Etelä-Savon maakuntakaavassa merkitty suojelumerkinnän ohella myös MY-merkinnällä (maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja). Kohteista valtaosa kaippaa kunnostustoimia. Lintuvesistä vain pieni määrä on valtakunnallisesti arvokkaita, joten kunnostustoimia ja -varoja tulee osoittaa myös maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaiden lintuvesien kunnostamiseen. Monet näistä ovat lintuharrastuksen myötä myös merkittäviä luontokohteita luontopolkuineen ja lintutorneineen.

Helmi ohjelman myötä myös Metso -ohjelman jatko on turvattu lähivuosiksi. Metso on ollut onnistunut väline toteuttaa vapaaehtoisesti metsäluonnon suojelualueita. Helmi ohjelman kautta Metso-ohjelmassa voidaan toteuttaa myös metsien ennallistamisen ja luonnonhoitotoimenpiteitä, mikä on hyvä lisä.

Pienvesien kunnostuksen osalta Etelä-Savon maakuntaliitto haluaa korostaa kalojen kutualueiden kunnostushankkeita sekä vaellusesteiden poistamista. Etenkin Saimaan jalokalakannat ovat uhanalaisia ja myös niiden lisääntymismahdollisuuksia tulisi lisätä jokia ja puroja kunnostamalla sekä kannattamattomia pieniä voimalaitoksia ja patoja purkamalla. Kalatiestrategian toteuttamisella on tässä merkittävä rooli.

Helmi ohjelmassa ei ole otettu huomioon maakuntakaavoituksen tuomia mahdollisuuksia viherrakenteen suunnittelussa ja turvaamisessa. Maakuntakaava kattaa koko maakunnan ja sen laadintaan liittyy laaja-alaiset maakunnan luontoon, virkistyskäyttöön ja luonnonvaroihin liittyvät selvitykset. Synergia valtion luonnonsuojelusuunnittelun kanssa on ilmeinen ja tätä pitäisi vahvistaa. Myöskään kuntakaavoitusta ei mietinnössä ole nähty käyttökelpoisena työkaluna, vaikka yleiskaavatyössä tehdään laadukkaita ja hyvinkin yksityiskohtaisia luontoselvityksiä. Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen on kyllä otettu ohjelmassa huomioon valtion ja yksityisten talousmetsissä, mutta jostain syystä listasta on jäänyt pois kuntien omistamat virkistysalueet ja lähimetsät sekä näiden hyödyntäminen luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Tässäkin yhteistyö kaavoitustoimen kanssa olisi paikallaan.

Myös alueellisessa viestinnässä ja sidosryhmätyössä on kuntien ympäristöpalvelut ja maakuntaliitot otettava erityisesti huomioon, koska kuntapuolella on merkittävä rooli niin virkistyskäytön järjestämisessä, luontomatkailemisen kehittämisessä kuin kaavoituksessakin. Tämä tulisi ottaa huomioon myös alueellisia yhteistyöryhmiä perustettaessa.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää erittäin hyvänä sitä, että Helmi-ohjelman toimenpiteille on tehty laadukas ja tarkka seurantaohjelma. Näin toiminnan vaikuttavuutta voidaan helposti arvioida ja toimenpiteiden suuntaa tarvittaessa muuttaa.

Etelä-Savon maakuntaliitolla ei ole muuta huomautettavaa Helmi- elinympäristöohjelmaan.

ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO

Salo Aino
Etelä-Savon maakuntaliitto